

OCTOBER 2021 / Vol:7, Issue:44 / pp.1608-1612

Arrival Date : 12.09.2021

Published Date : 30.10.2021

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.726>

Cite As : Ergül, N. (2021). "Göstergebilimsel İmge Analizi: "Muhsinbey Film Afişi Örneği"", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7(44):1608-1612

Research Article

GÖSTERGEBİLİMSEL İMGE ANALİZİ: " MUHSİNBEY FİLM AFİŞİ ÖRNEĞİ"

Semiotic Image Analysis: "The Example of Muhsinbey Movie Poster"

Öğr.Gör. Nurgül ERGÜL

Cumhuriyet Üniversitesi, YMYO Halkla İlişkiler Tanıtım Programı Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, Sivas, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-9473-1474

ÖZET

Senaryo ve yönetmenliği Yavuz Turgul'a ait olan Muhsin Bey filmi döneminin popüler kültürünü yansıtan bir eserdir. Filme konu olan arabesk kültür, kültürel değişim olgusunun sinemasal göstergebilim açısından değerlendirilmesine uygundur. Çalışmanın amacı dönem kültürünün sinemaya yansıyan yönlerini göstergeler aracılığıyla incelemektir. Araştırma kapsamında film afişinin göstergebilimsel analizi yapılmıştır. Göstergebilimsel analiz Barthes'ın göstergebilimsel yaklaşımı kullanılarak yapılmıştır. Barthes'a göre imgelemin anlamlandırma düzeyi düz ve yan olarak ikiye ayrılır. Düz anlam düzeyi olarak görülen ve gösterenden oluşurken; yan anlam ise gösterilendir. Gösterenin temsil ettiği şey düz anlam iken; gösterenin nasıl temsil ettiği yan anlam olarak nitelendirilir. Bu amaçla gösterge ve göstergeye ilişkin kodlar imgelem-anlam çözümlemesi şeklinde uygulanmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise iletilmek istenen mesaj dilbilimci Seasure'un göstergebilimsel analiz yöntemine göre yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Film Afişi, Göstergebilim, Sembol, İmge

ABSTRACT

Muhsin Bey, the screenplay and director of Yavuz Turgul, is a work that reflects the popular culture of the period. The arabesque culture, which is the subject of the film, is suitable for the evaluation of the phenomenon of cultural change in terms of cinematic semiotics. The aim of the study is to examine the aspects of the culture of the period reflected in the cinema through indicators. Within the scope of the research, the semiotic analysis of the movie poster was made. Semiotic analysis was made using Barthes' semiotic approach. According to Barthes, the level of signification of imagination is divided into two as straight and lateral. While the denotation consists of the signifier and seen as a level; connotation is the signified. While what the signifier represents is literal; how the sign represents is characterized as connotation. For this purpose, the indicator and the codes related to the indicator were applied in the form of imagery-meaning analysis. In the last part of the study, the message to be conveyed is interpreted according to the semiotic analysis method of the linguist Seasure.

Keywords: Movie Poster, Semiotics, Symbol, Image

1. GİRİŞ

İnsan, ister gözlerini yumup gece düş kursun, ister gözlerini açıp gün ışığında gerçek şeyleri dikkatle gözlemlesin, ister bakışları yönünü şaşırıp yolunu yitirsin, ister gözlerini elinde tuttuğu kitaba yöneltsin, ister karanlıkta oturup bir filmin akışını dikkatle izlesin ya da kendini bir tabloyu izlemeye versin, gördüğü her şeyin ardında bir başka imge arayan, bu imgeyi bulmak için çırpıp duran bir bakıştır.
Pascal Quignard

Sanat eserleri söz konusu olduğunda sanatın ne için olduğu, sanat eserinin temel özellikleri ve bu eserlerin toplumla ilişkisi oldukça önemlidir. Sanat sosyolojik bir olgu olarak kültürel bağları oluşturan temel dinamiklerden birisidir. İnsanla toplum arasındaki ilişkileri göstermesi açısından sanat eserlerinin kültürel dinamikleri çözümlemede önemli katkıları bulunmaktadır. Sinema bu ilişkileri tahlil etmek açısından önemli sanat eserlerinden birisidir. Türkiye'de Halka açık ilk Türk Sineması 1910 yılında İstanbul Şehzadebaşı'nda "Millî Sinema" olarak başlamıştır. Türk Sinemasının ilk eseri ise Fuat Uzkınay tarafından çekilen "Ayastefanos'taki Rus Abidesinin Yıkılışı" isimli belgeseldir. Sinemanın gelişimi dönemin sosyokültürel, politik, ekonomik koşullarına pararelidir. 1910-1930 yılları arasında yapılan filmler savaş sonrası atmosferin izlerini taşımaktadır. 1930-1960 yılları Türk Sineması Cemiyeti tarafından düzenlenen film yarışması ve renkli filmlere geçiş dönemi olarak dikkat çeker. Dönemin önemli yapımları, Unutulan Sır, Çılgılık, Halıcı Kız filmleridir. 1961-1970 li yıllarda ise üretilen film sayıları artarak yerli film yarışmaları düzenlenmiştir. Bu dönem uluslararası film festivalinde ödül alan ilk yapım Susuz Yaz filmidir. 1970-1980 li yıllar sinemanın ideolojik bir aygıt olmaktan çıkıp toplumsal dönüşümleri konu alan sanatsal yaratımlara ağırlık verildiği dönemdir. Bu çalışmada toplumsal dönüşümün ve kültürel yapının filmlere konu olmasından hareketle, bir çağdaş anlatı örneği olarak Muhsin Bey filmi tercih edilmiştir. Dönemin kültürel yapısı göstergeler aracılığıyla analiz edilmiştir.

2. İMGE

Dış dünyanın zihinsel temsiline imge denir. Sosyal ihtiyaçlar doğrultusunda kurulan iletişim biçimlerinden birisidir. Yaklaşık 15 bin yıl önce İspanya Lascoux mağarasında görülen hayvan çizimleri büyü vb. amaçlarla kullanılmaktaydı; yani imgelerin insanları, gerçek dünyadaki fiziksel güçlere karşı koruduğuna inanılmaktaydı (Gombrich, 1976). Teknolojik gelişmeler sonrası bu imgelerin yerini emoji, simge, sembollerin aldığını görmekteyiz. Sözcüklerin imgelerden farkı nedir? sorusunu Mitchell; “benzerlik, taklit, andırma” (Mitchell,1986) olarak nitelendirmiştir. Leppert’a göre imgeler madenler gibi kazı çalışmalarıyla çıkarılabilen şeyler değildir. İmgeler belli bir kültürel ortamı yansıtmak üzere inşa edilirler (Leppert, 2002). İmgeler gerçeğin göstergeler yoluyla ifade edilmesidir.

3. FİLM ÖZETİ

Film Anadolu’dan şöhret olmak amacıyla gelen bir genç (Ali Nazik) ile Organizatör (Muhsin bey) arasında geçer. Organizatör, kasetçi, kahveci, şarkıcı, ev sahibi, eski şarkıcı gibi karakterlerin İstanbul Beyoğlu’ndaki yaşamlarından bir kesit sunulur. Filmde orgazatör Muhsin Bey’ aracılığıyla Ali Nazik isimli gencin şöhret olmak için arabesk’ e yönelimi eleştirilir. Bu yönelimin kültürel uzantısı olarak yaşam pratiklerinde oluşan değişimler vurgulanır. Bireysel travmaların toplumsal bağlamda ele alındığı eser, bireyle toplum arasındaki çatışmaları toplumsal dönüşümün sosyoekonomik uzamlarıyla ortaya koyar. Muhsin Bey karakteri; eleştiri, sorgu, analiz, düşünce gibi niteliklerin ön plana çıkarıldığı kitle kültürünün karşısına konumlandırılan bir semboldür. Ali Nazik ise; saf, uyumlu, gariban, yoksul ve zaman zaman da kurnazlık gibi özelliklerle ön plana çıkan, kitle kültürünü temsil eder. Bir grup insan arasında geçen filmin idesi ise popüler kültürün oluşturduğu dejenerasyondur.

3.1. Ana Karakterler

Muhsin Bey (Şener Şen-organizatör)

Ali Nazik (Uğur Yücel – Urfa’dan gelen genç)

Sevda (Sermin Hümeriç –pavyon şarkıcısı)

Şakir (Erdoğan Sıcak – organizatör)

Sönmez Yıkılmaz (Muhsin beyin komşusu)

Madam (Ev Sahibi)

Afitap Hanım (Düşkünler evinde eski bir ses sanatçısı)

4. FİLM AFİŞLERİ

Afiş sanatı sembolik sunum ve temsil aracıdır. Grafik tasarım bir görsel sanat disiplini ve afiş sanatının teknik yönünü temsil eder. Sinema afişleri; film hakkında merak uyandırmayı amaçlayan, fotoğraf, resim, yazı vb. görsel tasarımlarla oluşturulan sembolik çalışmalardır. Afişi tasarlayan kişi ya da kişilerce bu ilişki bağı temsil eden her öge, öbür öğelerle kaynaşıp dönüşüm geçirebilmekte, film hakkında izleyicinin zihninde derinlikler yaratabilmektedir (Parsa, 2008). İzleyici filmle ilk olarak afişler vasıtasıyla karşılaşır. Afişlerde filme dair önemli ip uçları, bilgiler sunulurken izleyicinin ilgisini çekmek amaçlanır. Filme ilişkin konu ve olaylar dizgesi afişler vasıtasıyla sunulur. Tasarımın teknik yönüyle, anlatısal biçimlerin sanatsal kaygıları afişlerin kalitesini belirleyen önemli unsurlardır. Yan anlam ve örtük biçimde verilmek istenen mesajların afişlerde kullanılan teknik ve anlatısal sembollerle izleyiciye aktarılır.

5. GÖSTERGEBİLİM

Semiologie Eski Yunanca semeion (gösterge), logia (söz, kuram) sözcüklerinin bileşiminden oluşur. Gösterge İ.Ö. V. yüzyılda Hipokrates ve Parmenides tarafından delil, belirti, semptom anlamındaki 'tekmerion' ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. F. Saussure göstergebilimi, göstergelerin yaşam içerisindeki kullanım alanlarına göre değerlendirmiştir. Simgeler semboller bir bütün olarak, gösteren farklılıklarının özdeşliği üzerinden incelemelerle anlamlandırılmaya çalışılır. Locke, "zihnin kendi içinde duyumsadığı şeylerin hiçbiri anlama yetisine kendinden başka bir şeyi sunmadığından, zihnin irdelediği şeyin bir işareti ya da betimi anlama yetisine aktarılmalıdır ki, bunlar idelerdir” şeklinde ifade etmiştir. Locke'a göre, düşünme eyleminin anlamlandırılması için zihnin dolaysız nesnelere olan bilgi ve ideaların anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle nesnelere yönelik bilgimiz onları gösteren ideler vasıtasıyla öğrenilir. Peirce'ın ve Saussure' ise göstergebilimsel çalışmaları bilimsel bir disiplin olarak tanımlamıştır. Bir disiplin olarak yapısalcılığın temel özellikleri: nesnelere tek başına incelenmesi, bağıntı ve dizgelerin tespit edilmesi, nesnelere eşsüremlilik-

senkronik biçimde değerlendirilmesi, değerlendirmelerin metafiziksel unsurlardan arındırılması, iç tutarlılık taşıması ve sonuç olarak imcilikle hiçbir bağlantısının bulunmamasıdır. Barthes ise Saussure'a dilbilimi göstergebilimin bir alt dalı olarak değil; göstergebilimi dilbilimin bir alt olarak nitelendirmesi ile karşı çıkar. Barthes'a göre gösterge dizgeleri dil olmadan anlam kazanmaz. Barthes göstergebilimi dilin anlamlandırma koşulu olarak nitelendirir ve ona göre göstergebilim 'entelektüel bir imgelem' alanıdır. Bu noktada göstergelerin sosyolojik işlevlerine dikkat çeker. Gösterenler dizgesi olarak Chaplin filmleri, kadın reklamları gibi örneklerin dilbilim ötesinde bir üst bilim olarak konumlandırıldığı görülür. Ona göre anlam kolektif bilinçte, yazar ve okuyucunun içinde bulunduğu kültürel atmosferin dahilinde meydana gelir (Kearney, 2003: 321).

6. GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZ

GÖSTERGE	GÖSTEREN	GÖSTERİLEN
Kişi	Şener Şen	Başrol
Kişi	Uğur Yücel	Yan Rol
Kişi	Sermin Hümeriç	Yan Rol
Kişi	Müzişyenler	Gazino
Şehir	Bina Silueti	İstanbul (Büyükşehir)
Nesne	Tabela	Gece – Eğlence Hayatı
Atmosfer	Gece Profili-Karanlık Hava	Eğlence ve gece hayatı

Afişte kullanılan göstergeler incelendiğinde başrol oyuncusu Şener Şen odak noktasıdır. Şener Şen'in afiş odağına alınması filme konu olan Muhsin bey karakterinin filmde verilmek istenen mesajın taşıyıcısı olmasıdır. Muhsin bey karakterinin duruşu; jest, mimikler bedendili ile; prensipli, vakur, beyfendi, saygın, ciddi ve gururlu izlenimi vermektedir. Filmde ana karakter ismine eklenen bey sıfatı aynı zamanda filmi adır. Bey sıfatına uygun biçimde afişteki görüntüye yansıtılan ciddiyet karakterin temel özelliklerini vurgular niteliktedir. Muhsin bey karakterinin arkadasına konumlandırılan iki portrenin afişte konumlandırılma

biçimleri oran olarak dikkate alındığında, Muhsin bey karakterinden sonra 1. Yan rolü paylaşan Ali Nazik karakteri ikinci sırada yer alır. Bu iki portre büyük ama yarım dır. Portrelerin yarım oluşu iki önemli oyuncunun yan rollerini yansıtır. Ali Nazik portre boyutunun Sermin karakterinden büyük olması, yan roller içerisinde bu karakterin etki düzeyine yapılan vurgudur. Her iki yan rol oyuncusunun bayağı bir biçimde gülmeleri ise, karakterlere ilişkin mizah, halktanlık, güldürü gibi özellikleri ön plana çıkarır. Afişte dengeli biçimde sağlı sollu her iki tarafta yer alan müzisyenler, film atmosferinin müzikal bir ortamda geçtiğini gösterir. Afişin tabanına yerleştirilen müzisyenlerin enstrüman seçimleri; kanun, ud, klarnet, kemandır. Bu enstrümanlar ise kullanılan müziğin Türk müziği olduğuna dair işaretler taşıır. Genel planda görülen şehir silüeti ise gazino gibi eğlence mekanları ile bütünleştirilerek, şehrin gece hayatına dikkat çeker. Bütünde hakim olan lacivert renk ise gri tonları ile desteklenerek gece hayatının içerisindeki durağanlık, kasvet, sıkıntılı, bilinmezlik durumlarına çağrışım yapılır. Film adında kullanılan kırmızı renk ise hem Muhsin Bey karakterine; hem de verilmek istenen mesaja uygun olarak çelişkili yaşamlara dikkat çeker. Ana karakterin resim ve tipografiyle belirtilmesi filmde karakterin birçok mesajı bir arada verdiğine ilişkin ikili bir semboldür. Afiş bütün olarak değerlendirildiğinde gece hayatına, müzikal dolayım lama ile eğlence sektörüne; ana karaktere yüklenen ciddiyet, saygınlık unsurlarına, yan karakterler ile ana karakter arasındaki karakteristik uçurumlara dikkat çeker. Nitekim filmde verilmek istenen mesajla, afiş sembollerinin birbiriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Bir semboller bilimi olarak göstergebilim, işaretler sisteminin incelenmesine olanak tanır. İşaret niteliği taşıyan her şey göstergebilim alanına girer. Göstergenin işlevi, bir iletişim doğrultusunda bu ikinci imgeyi canlandırmaktır (Rıfat, 2009).

7. SONUÇ

Bu çalışmada ‘‘Muhsinbey’’ film afişinin film hakkında verdiği bilgiler göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Tüm gösterge dizgeleri, anlamsal katmanları dikkate alınarak analiz edilmiştir. İmgelemin düz ve yan anlamları Barthes’in göstergebilimsel yöntemiyle; mesajların anlam ilişkileri ise Seasseure’un göstergebilimsel analiz metodolojisiyle değerlendirilmiştir. Bu amaçla başrol, yan roller, arka plan olmak üzere afiş içerisindeki mikro ve makro göstergeler incelenmiştir. Öncelikle afiş makrosu başrol oyuncusu Muhsinbey klasik giyim tarzı, duruşu ve afiş konumlandırması ile filmin temasına uygun biçimde afişin odak noktasıdır. Resimleme ve tipografinin birlikte kullanıldığı afişte Muhsin Bey karakteri; yüz ifadesi, giyimi ve duruşu ile prensipli, onurlu, kendinden emin bir beyfendi mesajını taşımaktadır. Muhsin bey temsili ile vurgulanan kendinden emin, prensipli, onurlu bir karakterdir. Filmin konusu, amacı ve idesine ilişkin mesaj temelde Muhsin bey karakterine yüklenen sembolik özelliklerle vurgulanır. Karakter ayakta, elleri cebinde, gülümseyen ancak laubali bir duruş taşımayan, rahat ve mesafelidir. Karakterin sembolik tasarımı verilmek istenen mesaja uygun olarak afişin hem odak noktası hem de makro bileşeni olarak konumlandırılmıştır. Afişte yardımcı oyuncular başrol karakterinin sağ ve solunda rol dağılımlarına uygun boyutlarda konumlandırılmıştır. 1. Yardımcı oyuncu Uğur Yücel (Ali Nazik) Muhsin Bey’in hemen solunda konumlandırılmıştır. 1. Yardımcı oyuncu tipolojisinde ilk dikkat çeken gülüşündeki bayağılıktır. Saçlar Muhsin Bey karakterinin aksine beyfendi imajından uzak ve dağınıktır. Karakterin duruş, jest ve mimikleri verilmek istenen arabesk mesaja uygun olarak abartılıdır. İkinci yardımcı oyuncu Muhsin Bey’in sağında bulunmaktadır. Karakter gece hayatını temsil eden arka planın hemen önünde müzisyenlerle Muhsin Bey in tam ortasına konumlandırılması oyuncunun temsil ettiği iki hayat (iki farklı dünya) arasında sıkışmışlığı temsil etmektedir. Afişin arka planında gece hayatını temsil eden bar, gazino, oryantal, arabesk kavramlar ve ışıklı gece hayatı sembolleri görülmektedir. Filmin anafikrine uygun olarak kullanılan arka plan filmin konusu ve mekan seçimini vurgulamaktadır. Müzisyenlerin kullandığı enstrümanlar ise keman, klarnet, ud, kanun izleyiciye film müzikleri hakkında fikir vermektedir. Müzisyenlerin konumlanması, giyim tarzı ve enstrüman seçimleri film müziklerinin ağırlıklı olarak Klasik Türk Müziği olduğunu göstermektedir. Film afişinde bulunan tüm göstergeler değerlendirildiğinde büyük punto kırmızı renkli Muhsin Bey film adı karakterle birlikte afişin odak noktasıdır. Film adı ve başrol karakterinin afişin makro bileşenleri olarak konumlandırılması, filmin mesajının başrol karakteri üzerinden verildiği anlamı taşıır. Yan rollerin sembolik özellikleri ana karakterle verilmek istenen mesajın aksine prensip, onur, saygınlık gibi özelliklerden uzak zıt kültürel özellikleri sembolize etmektedir. Filmin anafikri ile afiş özellikleri değerlendirildiğinde bireysellik, özgünlük gibi şahsi değerlerin kitle kültürüyle karşılaştırıldığı görülmektedir. Zıt unsurların anakaracter etrafında konumlandırılması, şahsi değerlerin kitle kültürüne karşı korunması gerekliliğini vurgular. Dönüşümler ve dönüşümlerin neden olduğu sorunların toplumsal gerçekçilik perspektifiyle izleyiciye aktarıldığı filmde göstergeler bu perspektife uygun biçimde toplumsal gerçekçiliği yansıtmaktadır. Göstergeler; Muhsin Bey karakterinin temsil ettiği şahsiyet, saygınlık gibi değerlerin kitle kültürüne karşı korunması gerektiğine işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

- Barthes, (2012). Göstergebilimsel Serüven. Çev. Mehmet Rıfat, Sema Rıfat. İstanbul Yapı Kredi Yayınları.
- Çeken, B. & Aypek Arslan, A. (2016). İmgelerin Göstergebilimsel Çözümlemesi “Film Afişi Örneği”. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(2),0-0.Retrieved frohttps://dergipark.org.tr/pub/befdergi/issue/28762/307856
- Gombrich, (1976). Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi Yayınları.
- Kearney, Richard, Modern Movements in European Philosophy, Manchester University Press, Manchester, 2003.
- Leppert, (2002). Sanatta Anlamın Görüntüsü İmgelerin Toplumsal İşlevi. Çeviren: İsmail Türkmen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Locke, John, İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Deneme, Çev Meral Delikara Topçu, ÖtekiYayınevi, Ankara, 1999.
- Mitchell, (1986). Iconology: Image, Tex, Ideology. Chicago and London: The Universty of Chicago Press.
- Parsa, (2008). Film Çözümlemeleri, Muttilingual Yayınları.
- Rıfat, (2009). Göstergebilimin ABC’si. Say Yayınları.